

УВОД

1. Предмет истраживања

Процес трансформације наше привреде из самоуправног социјализма у тржишну привреду отпочео је 1988. године. Тај процес, процес транзиције предузећа из амбијента "договорене" економије у тржишни амбијент није још завршен. У том процесу, у привреди Републике Српске, забиљежен је велики број стечајева и престанак пословања великог броја предузећа. С друге стране, изразито велики број предузећа је платежно неспособан и налази се пред отварањем стечајног поступка.

Разлог томе треба тражити у чињеници да су државни капитал куповала лица без елементарног знања из области савремене организације рада и пословања предузећа. Кратак осврт на пословање предузећа у привреди Републике Српске, са аспекта транзиционих процеса, показује следеће стање:

- велики број приватизованих предузећа не ради – не послује,
- већина приватизованих предузећа, која раде, послују са губитком,
- велики број радника је на тзв. " чекању " и
- многа тзв. " стратешка предузећа " – предузећа од посебног државног интереса, нису приватизована.

У великом броју предузећа власници управљају пословањем предузећа. Општа је оцјена да су управљачке структуре већине наших предузећа непримјерене актуелним тржишним условима. Ове структуре не уважавају промјене које су се десиле у окружењу, у погледу битно измијењене тржишне позиције у свим привредним гранама и дјелатностима.

Менаџерске екипе већине предузећа су се показале као неспособне да се ухвате у коштац са поменутиим огромним проблемима. Основни разлози за овакво стање, према истраживањима, су :

- неадекватна образовна и стручна структура у сектору приватног индустријског предузетништва,

- доминација критеријума политичке подобности за именовање на менаџерске функције у јавном сектору, од највиших до најнижих,
- изостављен институт одговорности за остварене резултате,
- недостатак спознаје да менаџери морају континуирано обнављати постојеће и усвајати нове вјештине и знања и
- потпуни изостанак мотивације и стимулативног награђивања.

У области привреде, преовладавају класични облици руковођења и управљања процесима рада. Они су наслијеђени из праксе функционисања предузећа у друштвеној својини.

С друге стране, држава као власник предузећа није се показала као успјешан привредник и добар домаћин. То није била ни у предратном периоду. Уплив државе у привреду, углавном преко политичких странака, односно политичке кадровске комбинаторике, преко управних и надзорних одбора, додатно отежава и онако тешку ситуацију у привреди Републике Српске.

Међутим, у савременом свијету, појавом менаџера – стручних носилаца функција руковођења, интензивирани су процеси развоја тржишне привреде. Појава стручних менаџера довела је до одвајања функције власништва од функције руковођења. У земљама са развијеном тржишном привредом ти процеси јачају.

Процес транзиције предузећа намеће потребу теоријског и емпиријског истраживања и дефинисања промјена у управљању финансијским портфељем предузећа, што је дефинисано као предмет истраживања.

Израз портфељ долази од француске ријечи "portefeuille" што значи буђелар, лисница, торба, новчаник, торба једног министра. У банкарству, остава у којој се чувају мјенице; каса или посебна преграда у каси, с одвојеним одјелјцима за периодичку доспјелости.¹

¹ Проф. др Стеван М. Куколеча : Организационо-пословни лексикон,
" Рад ", Београд , 1986., стр.1072